

Oostende vervroegt zijn dageraad (2)

2. EEN "NIEUWE STAD" VERVROEGT ZIJN DAGERAAD.

De Hertog van Bourgondië, Filips de Stoute, die zelf ter plaatse kwam om de verwoestingen en het landverlies vast te stellen, staat in 1395 toe dat het grondgebied van Oostende uitgebreid wordt.

Het Brugse Vrije schonk 127 gemeten, de Proosdij van St. Donaas 137 gemeten en 61 roeden van het Standaertambacht, gelegen te Mariakerke en Bredene, de hertog zelf 16 gemeten duinenland ten N-O en 0 van het nieuwe grondgebied. Samen 275 gemeten 61 roeden, ongeveer 121 ha. Dit gebied ligt grotendeels binnen de parochie Ste. Catharina (eerste maal vermeld in 1265), een deel in parochie Bredene.

In 1394 reeds werd door de stad Oostende met de deken van Oudenburg (dekenaat van Oostende-ter-Streep en Ste. Catharina) en de prior van Bredene de mogelijkheid onderzocht om buiten het bedreigde gebied een nieuwe parochiekerk te bekomen die zou opgericht worden in het gebied van Ste. Catharina (De abdij van St. Riquier, met priorij te Bredene, zou initieel ook het patronaat over deze kerk gekregen hebben). Er blijkt heel wat betwisting te zijn geweest (de inkomsten van een zelfstandige parochie, met "personaatsrecht" of het "patronaatschap" van een parochie waren niet te versmaden).

Door pauselijke bulle werd in 1434 toestemming verleend een nieuwe kerk te bouwen, mét kerkhof, wat inhield dat het een eigen parochie betrof. In 1440, bij vonnis van Rome, werden de aanspraken van de 'prochiepape' van Ste. Catharina en van de abt van St. Riquier verworpen.

Begin 14de eeuw werd de nieuwe stad opgetrokken volgens een planmatig geometrisch stratenplan, met een nieuw marktplein, stadhuis en verkoophalle. De nieuwe kerk werd opgericht in 1438, de toren in 1478.

Oostende wordt een bloeiende vissers- en handelsstad, die kaakharing tot ver buiten de grenzen uitvoert. Stormen, zeevloed, gebrek aan onderhouds- en herstellingswerken aan de dijken en waterwegen gaven weinig bescherming voor de vissersvloot of belemmerden het vervoer te water naar het binnenland.

Ondanks jaren tegenwerking van Brugge kwa-

men er toch nieuwe vaartwerken, en bij vergunning van Filips de Goede op 27 december 1445 werd toegestemd een haven 'te graven', vanuit zee toegankelijk. Dit was blijkbaar vlug geklaard.

Het Leed (waarschijnlijk oude bedding van de Terstreepvliet) werd uitgediept, de dijken en duinen werden doorbroken en een verbinding met de (latere) Havenvliet gemaakt. Het dok scheidt de 'oude' en 'nieuwe' stad.

Stormen brengen geregeld veel schade toe aan haven en kaaihoofden en er zijn geregeld twisten over kosten van herstellingswerken tussen de stad en het Woutermansambacht. Dit is vooral met betrekking tot de Oostzijde (N-O), vallende onder het Oostschependom, waar een zwakke plek is en de zee soms binnendringt.

In die uithoek van Bredene ligt, door de overstromingen en diverse werken, de grens niet erg vast, alhoewel men er in 1397 een paalsteen had geplaatst om de scheiding aan te duiden. In verschillende oude documenten wordt het later verzwolgen vissersgehucht Blutzyde aangehaald. Het zijn meestal rekeningen van werken voor het verstevigen of herstellen van dijken.

Bijvoorbeeld:

- in 1477: 'Item, ghezonden de 28 in september Vincent Witte, scepen, te Blutzy met menichte van spaniers (=delvers) jehghens de nood van de zee'.
- in 1479: 'Hoge vloedden waarbij de zee bij nacht inbrac te Blutzy, een plaats nabij de stad gelegen'.
- In 1556 is er een overeenkomst tussen het bestuur van Oostende en van het Brugse Vrije voor het aanleggen van een nieuwe dijk aan de landzijde en het 'herstellen' en onderhouden van de zeeduinen 'omtrent den Oosthende van 't schependom derzelfder stede up 't land van den Vrije in 't gehuchte ghenaept ter Cuere ofte Blutsie' ('Ter Cuere', waarschijnlijk van 'buiten ter Cuere', zijnde het 'nieuwe cuere-rechte' van Oostende bij de grondgebieduitbreiding van 1395).

Hoe zag Oostende, nieuwe stad, er toen uit en welke waren de oostgrenzen?

In opdracht van Filips 11, met strategisch doel, tekende de geograaf Jacob Roelofs van Deventer een plan van Oostende omstreeks 1560.

VLIETINCK publiceerde een reconstructie met

vergelijking toestand eind 20ste eeuw, hernomen door VERHULST. (Zie afbeelding en bijgaande tekst hiernaast)

Pieter Pourbus schilderde rond 1562 een kaart van het Brugse Vrije, die ondermeer de omgeving van Oostende schetst. De ommeloper van 's Heerwouters-ambacht van 1559 geeft de schrijving van de begin-indeling en begrenzing.

De oostgrens wordt gevormd door de Keignaartweg welke van de (zee)dijk naar Zandvoorde en Oudenburg voert.

Vanuit de 'Oostpoort' in het verlengde van de Langestraat, loopt de weg over 'doorlaten' van de oostsluis, met houten bruggen, door de twee armen van de stadsvliet.

Deze is in verbinding met de havenvliet, waarlangs (Z-O) de Hoge Dijkweg of Zuiddijk, die de Keignaartweg kruist ter hoogte van het actuele zeevezendok. Er is bewoning met de Oostmolen (of buitencuere-molen). Ten noordoosten aan het einde van de Noorddijk staat de galg. De weg loopt door op de Nieuwe (of Bredene) Dijk, verder de Duinenweg ('Duneslag').

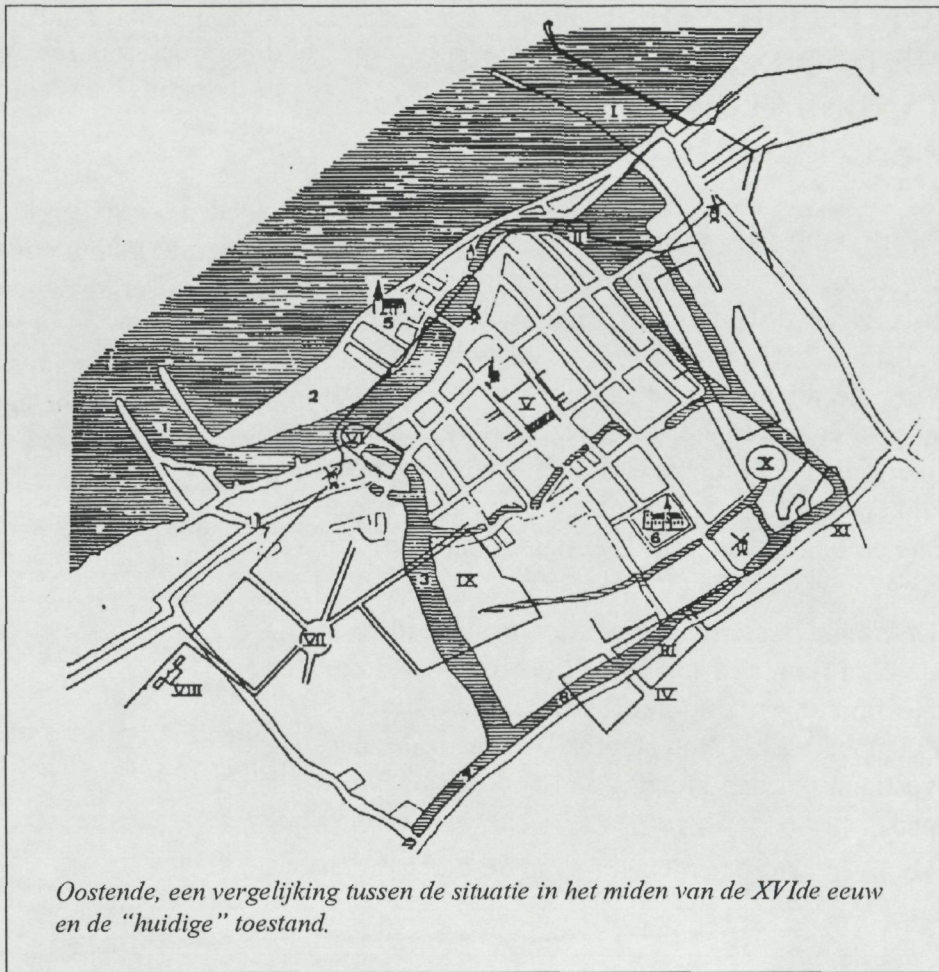
De 'Nieuw Dic' is een 'slapersdijk', aangelegd in 1556 (zie hoger), gezien de duinen en (Grave Jan's) dijk op die plaats in slechte staat waren.

VERGELIJKING TUSSEN DE SITUATIE IN HET MIDDEN VAN DE XVIde EEUW EN DE 'HUIDIGE' TOESTAND.

Tekening gepubliceerd door A. VERHULST, *Het landschap in Vlaanderen in historisch perspectief*, Antwerpen, 1965, blz. 49 (AR, fotoverzameling, nr. 6282), op basis van de reconstructie gepubliceerd in E. VLIETINCK, *Het Oude Oostende en zijn Driejarige Belegering (1601-1604)*, Oostende, 1897, blz. 146-147.

A. Legende van de oude stad (in Arabische cijfers).

1. Ingang van de haven, gelegen ten Westen van de woonplaats, ongeveer ter hoogte van de huidige Van Iseghemlaan. Het graven van deze haven werd toegestaan door Filips de Goede, hertog van Bourgondië en graaf van Vlaanderen, op 27 december 1445.



Oostende, een vergelijking tussen de situatie in het midden van de XVIde eeuw en de "huidige" toestand.

2. Het gedeelte van de oude stad en de oude haven die in zee verdwenen zijn.

3. Kanaal genoemd *Havenvliet* of *Groote vliet*, dal de haven met de *Nieuwe Oostendsche watergang* verbond.

4. *Nieuwe Oostendsche watergang*, gegraven vanaf 1443, verbond de *haven* met het waterwegennet van het hinterland en werd in de XVIIde eeuw de *St.-Catharinakreek*.

5. Oude parochiekerk van de XIde eeuw, gesloopt in 1579, de toren werd eerst neergehaald in het begin van de XVIIde eeuw.

6. De nieuwe kerk, gebouwd in de XVde eeuw, ter ere van de H.-Petrus en Paulus, meermaals in de loop der volgende eeuwen verwoest; ze brandde af op 14 augustus 1896 en werd heropgebouwd van 1903 tot 1907.

7. *Vierboet*, oude vuurtoren.

8. Kanaal genoemd *Havenvliet*, ten Zuiden van de stad.

B. De huidige stad, gereconstrueerd (legende in Romeinse cijfers).

I. Ingang van de haven.

II. Ligging van de oude vuurtoren op de dijk. III. Havendokken.

IV. Station.

V. Wapenplein.

VI. Casino.

VII. Leopoldplaats.

VIII. Koninklijke villa.

IX. Leopoldpark.

X. Plaats van de vroegere vismijn.

XI. Havenstation.

De huidige zeedijk is weergegeven door de lijn die de punten II, VI en VIII verbindt.

3. FORTIFICATIES; DE DOORSTEEK EN ANDERE INNUNDATIES ROND... EEN ZEESTAD

In tegenstelling met andere steden had Oostende geen stadsomwalling voor het laatste kwart van de 16de eeuw. (Oorspronkelijk van militaire betekenis waren ze later belangrijk voor de juridische betekenis van een stad en nog later waren het tolgrenzen.) Wel was de stad ongeveer afgebakend door waterwegen en dijken en is er sprake van poorten, eerder een stenen bouwwerk van de bruggen (sluizen) die toegang verschaften tot de stad.

De eerste versterkingen worden aangelegd door de Spanjaarden (± 1572), nadien, wanneer Hollandse en Engelse troepen ("Staatsen", "Geuzen", de "Protestanten") zich in de stad vestigen worden steviger bolwerken opgeworpen.

Voor een betere verdediging van de stad worden

in 1584 de oostelijke duinen geslecht en de dijkgordeel doorgestoken. Het is de "doorsteek" of "vloeijing" of "coupure" waardoor De Geule ontstaat

Door de werking van de getijden en de stormvloeden wordt geleidelijk een groot gebied rond Oostende geïnnundeerd en worden brede krenken met vertakkingen uitgeschuurd. Deze zeeinwerking en de verdedigingsstellingen, fortificaties en verbindingswegen rond de stad, opgeworpen door de belegeraars, zullen voor lang de omvang van de stad en het uitzicht eromheen bepalen. De zee spoelde echter veel terug weg.

De stad werd bijna volledig vernield. Het oude "Oostende-ter-Streep" verdwijnt volledig, evenals de "Westerhaven".

Dankzij voorrechten wordt de stad snel terug opgebouwd.

(Zie illustratie onderaan: plan SANDERUS anno 1641)

(Wordt vervolgd)



a = S. Pieters